

ESIPUHE

Arvioinnista tuli 1990-luvulla eräänlainen muoti-ilmiö. Eri yhteisöt ja viranomaiset ovat kehittäneet omaa itsearviointiaan, mutta erityisen tärkeänä on pidetty sitä, että omasta tehtäväkentästä saadaan myös ulkopuolinen arviointi. Toisinaan arvioitsijoiksi on kutsuttu ulkomaisia asiantuntijatahoja. Arviointituloksille on annettu paljon painoa ja niihin sisältyvien suositusten mukaisesti on pyritty kehittämään omaa toimintaa.

Lääninhallitukset ovat jo vuosia suorittaneet kunnallisten peruspalvelujen arviointia. Viime vuonna lääninhallituslakia muutettiin niin, että lääninhallitusten tehtäviin sisällytettiin oman toimialansa peruspalvelujen alueellinen arviointi. Näin lainsäädännössä laajennettiin jo aiemmin sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntöön sisältyntä arviointitehtävää.

Lääninhallitusten eräs keskeinen tehtävä onkin huolehtia siitä, että kansalaisten perusoikeudet toteutuvat riittävässä määrin ja riittävän yhdenvertaisella tavalla maan eri osissa. Kunnat toteuttavat näitä perusoikeuksia ennen kaikkea sosiaali- ja terveydenhuollon, opetus- ja sivistystoimen sekä erilaisten turvallisuuspalvelujen kautta. Lääninhallitusten suorittama arviointi ei sulje pois kuntien itsearvioinnin tarvetta tai päinvastoin.

Valtion vuoden 2001 talousarvion mukaan ”lääninhallitukset tehostavat alueellista ja paikallista terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä parantamalla eri toimijoiden yhteistyötä ja verkostoitumista. Kuusivuotiaiden esiopetusta kehitetään opetus- ja sosiaalitoimen yhteistyönä. Huumausaineiden saatavuutta ja käyttöä ehkäistään, niistä aiheutuvia riskejä vähennetään ja hoitoa edistetään sosiaali- ja terveystoimien, opetus-, liikunta- ja nuorisoviranomaisten ja poliisin toimin yhteistyössä syyttäjä- ja oikeusviranomaisten kanssa. Koko väestöön kohdistuvien toimenpiteiden lisäksi toimenpiteitä suunnataan riskiryhmille, syrjäytymisvaarassa oleville lapsille ja nuorille. Eri toimijoiden välistä yhteistyötä lisätään mielenterveysongelmien, syrjäytymisen ja nuorten rikolliselle uralle ajautumisen ehkäisemiseksi. Yhteistyöllä tuetaan myös ikääntyvän väestön ja toimintarajoitteisten henkilöiden mahdollisuuksia itsenäiseen elämään”.

Nämä tavoitteet olivat taustalla jo tätä arviointia suoritettaessa.

Arvioinnin tulokset korostavat jälleen yhteistyön tärkeyttä. Yhteistyötä tarvitaan yli hallinnollisten ja toiminnallisten rajojen. Verkostoituvassa yhteiskunnassa raja-aitojen tulee olla matalat ja helposti ylitettävissä. Seutukunnallisuus ja poikkialueellisuus korostuvat. Luonteva ja tarkoituksenmukainen seutuyhteistyö tuo merkittävää lisäarvoa myös kuntien peruspalvelujen toteutukseen. Sama koskee kunnan omien viranomaisten keskinäistä yhteistyötä.

Yhteistyön ohella kokonaisuuksien hallinta on tärkeää. Eri hallinnonaloilla laaditaan ohjelmia, jotka helposti jäävät erillisiksi. Suositeltavaa olisikin, että sektoriohjelmat kytkettäisiin alusta pitäen osaksi kunnan hyvinvointiohjelmaa. Osa ohjelmista, kuten esim. turvallisuusohjelmat, voitaisiin parhaiten laatia koko seutua koskevana.

Poikkihallinnollisina arviointikohteina vuonna 2000 olivat huumeongelmat, syrjäytymisen ehkäiseminen, toimenpiteet rikolliselle uralle ajautumisen ehkäisemiseksi sekä sähköiset palvelut. Näistä kolme ensin mainittua tehtäväaluetta liittyvät läheisesti toisiinsa. Arviointitulokset osoittavat yhteistyön tarpeellisuuden, sen kuinka tärkeää on ennaltaehkäisevä toiminta ja kuinka tärkeää on saada tieto uusista toimintatavoista ja käytännöistä leviämään kunnasta toiseen, seudulta toiselle.

Sähköinen asiointi muuttaa suhdetta asiakkaisiin, tietotekninen kehitys yleensäkin viranomaisen toiminta- ja yhteydenpitotapoja. Viranomaisilla on selkeä velvoite tuottaa sekä informaatiota että palveluja verkkoon. Vaikka kehitys on ollut hitaampaa kuin valtioneuvosto on omissa linjauksissaan edellyttänyt, hallinnon verkkopalvelut kuitenkin kehittyvät koko ajan. Sama koskee sähköisiä päivittäistavaroiden kaupan palveluja, jotka ovat jo osoittaneet toimivuutensa esim. kotipalvelua tukevana palveluna.

Tässä arviointiraportissa on runsaasti suosituksia, jotka ilmaistaan joko suoraan tai välillisesti. Se, että useissa suosituksissa viitataan kuntarajat ylittävään seutuyhteistyöhön tai hallinnonalat ylittävään viranomaisyhteistyöhön, osoittaa, että yhteistyössä on yhä parantamisen varaa. Myös peruspalvelujen resurssointiin, erityisesti henkilöstömitoituksiin on kiinnitetty aiheellista huomiota. Peruspalveluista huolehtiminen sekä määrällisesti että laadullisesti on kunnan tärkein tehtävä.

Peruspalvelujen arvioinnin avulla kerätään ministeriöille ja sitä kautta valtakunnallisille päätöksentekijöille tietoa siitä, miten kansalaisten perusoikeudet kunnallisten peruspalvelujen kautta toteutuvat maan eri osissa. Mutta peruspalvelujen arviointia tulisi kehittää entistä enemmän myös siihen suuntaan, että kunnat voisivat omaa toimintaansa suunnitellessaan ja omia käytäntöjään kehittäessään ottaa huomioon arvioinnin tulokset ja suositukset. Tämä merkitsee kuntien informointia, joka Länsi-Suomen läänissä toteutuu maakunnallisten kuntatilaisuuksien kautta, kirjallisen aineiston ohella. Kun tavoitteena on, että lääninhallitusten suorittama peruspalvelujen arviointi ja kuntien itsensä toteuttama itsearviointi täydentävät toisiaan, lääninhallituksen ja kuntien välillä tulee olla riittävä vuorovaikutus. Tätä silmällä pitäen kuntien antama palaute peruspalvelujen arvioinnista on lääninhallituksille hyödyllistä.

Maaherra

Heikki Koski